

Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern mäter, med hjälp av olika frågor, hur småföretagarna uppfattar det ekonomiska läget idag och inom den närmaste framtiden. Barometern omfattar företag med 1–49 anställda och baseras på telefonintervjuer som genomfördes av Research International (fd Sifo) under veckorna 39–42 år 2003.

Samtliga barometrar och bilagor kan hämtas hem från respektive organisations hemsida på Internet.

FöreningsSparbanken

Postadress: 105 34 Stockholm

Telefon: 08-585 900 00

Telefax: 08-585 910 26

Internet: www.foreningssparbanken.se

Företagarna

Postadress: 106 67 Stockholm

Telefon: 08-406 17 00

Telefax: 08-24 55 26

Internet: www.fr.se

Småföretags- barometern

En rikstäckande undersökning om
småföretagarnas uppfattningar
och förväntningar om konjunkturen

Hösten 2003

FöreningsSparbanken
och samverkande sparbanker

företagarna®

Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om den närmaste framtiden. Underlaget för barometern utgörs av intervjuer med småföretag. Därmed är det företagarnas egen uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i redovisade index för konjunkturen.

Undersökningen, som genomförts sedan 1985, omfattar denna gång 4 600 företagare inom det privata näringslivet med 1–49 anställda. Barometern innehåller även en undersökning riktad till soloföretag (företag som saknar anställda), 500 företagare ingår i den.

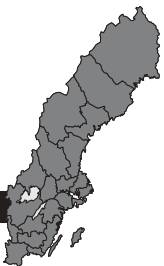
Den läsare som är intresserad av undersökningsmetodik och OH-bilder kan hämta hem det materialet från respektive organisations hemsida. Där presenteras även de länsvisa barometrarna den 2 december i samband med de regionala pressaktiviteterna.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan FöreningsSparbanken och Företagarna. Jörgen Kennemar (FSB) och Sofia Linder (Företagarna) är författare till denna rapport. Vid genomförandet av intervjuerna har Research International (fd Sifo) medverkat.

Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till kunskapen om de små företagens betydelse för tillväxt och ökad sysselsättning i den svenska ekonomin.

FöreningsSparbanken

Företagarna

Sammanfattning

- Småföretagskonjunkturen är för sjätte mätningen i rad nedåtriktad. Höstens ljusare konjunktursignaler både från USA och från Europa avspeglas ännu inte bland landets småföretag. Konjunkturindikatorn som är summan av nettototalen för ordergång, omsättning och sysselsättning sjönk till 40 i höstens Småföretagsbarometer jämfört med 51 i vårmätningen. Företagens förväntningar från i våras om en förbättrad konjunktur kom därmed återigen på skam.
- Företagarna är försiktigt optimistiska om en annalkande konjunkturuppgång den närmaste sex till tolv månadersperioden. Den samlade konjunkturindikatorn väntas stiga från 40 till 70. Jämfört med i våras är det dock en nedrevidering med tio indexenheter.
- Den starkaste konjunkturen är inom detaljhandel, sällanköps-handel och övriga privata tjänster. Svagast är den bland företagen inom elektronikindustrin, hotell & restaurang och uppdragsverksamhet. Optimismen inför 2004 är störst inom elektronikindustrin följt av uppdragsverksamhet, hotell & restaurang samt tillverkningsindustrin. Lägst ställda förväntningar återfinns i byggsektorn där den nedåtriktade konjunkturen väntas fortsätta.
- Sysselsättningsbehovet bland småföretagen är det lägsta på tio år. Anställningsbehovet väntas bli fortsatt svagt under det närmaste året. Två av tre företag räknar med att behålla nuvarande personalstyrka. Vart femte företag planerar att nyanställa.
- Småföretagens lönsamhet är pressad. I höstens undersökning är andelen företagare som redovisar en försämrad lönsamhet lika stor som den som förbättrat den, vardera 31 procent.
- Drygt hälften – 56 procent – av landets företagare ser goda expansionsmöjligheter.
- Svag efterfrågan är det enskilt största tillväxthindret för landets småföretag.

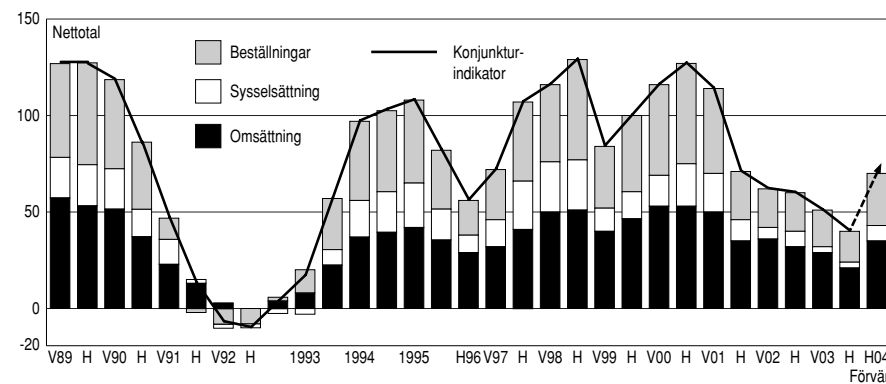
Konjunkturbilden för småföretagen

Konjunkturutsikterna för 2004 skruvas ned

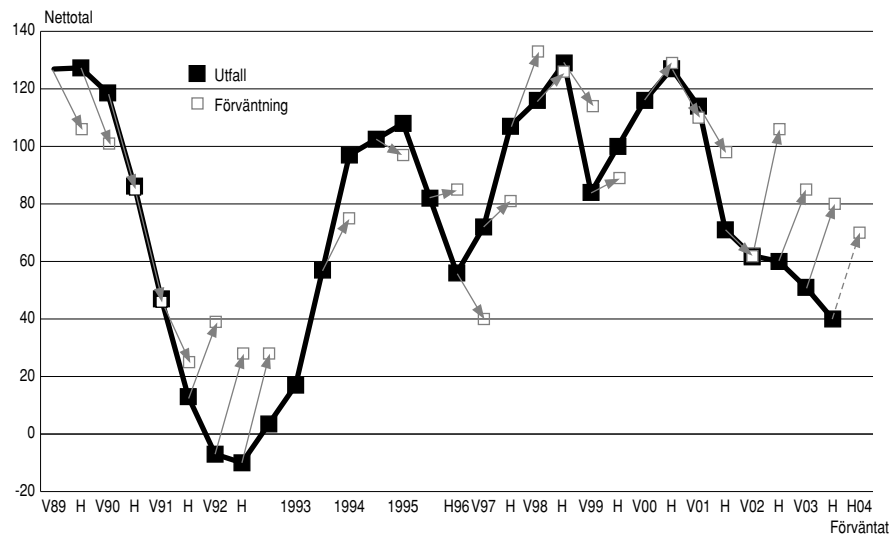
Under sommaren och hösten har det kommit flera konjunktursignaler som visar på en något ljusare omvärldskonjunktur. Det är framför allt drivet från den amerikanska ekonomin men även Europa-konjunkturen visar tecken – om än bräckliga – på att en förbättring är i antågande. Höstens Småföretagsbarometer som till stora delar genomfördes under oktober månad visar emellertid på en fortsatt nedåtriktad konjunktur. Konjunkturindikatorn som är en sammanvägning av beställningar, omsättning och sysselsättning sjönk från 51 i våras till 40 vilket är den lägsta nivån sedan början av 1990-talet. (*Ju lägre index desto svagare konjunktur*). Företagens förväntningar från i våras om en förbättrad konjunktur kom därmed på skam. Det innebär att småföretagen för tredje mätningen i följd underskattade nedgången i konjunkturen (se diagrammet med utfall och förväntning).

Småföretagarna är trots konjunkturbesvikelse försiktigt optimistiska om att en uppgång är i antågande under de kommande sex till tolv månaderna. Drygt hälften (56 procent) av företagarna bedömer att det för närvarande finns goda utsikter att expandera. Styrkan i

Konjunkturindikatorn för samtliga företag

Konjunkturindikatorn, utfall och förväntning

konjunkturuppgången är dock osäker delvis på grund av osäkerheten om den internationella konjunkturen men också hur svensk ekonomi kommer att påverkas. En svagare arbetsmarknad och sannolikt fler skattehöjningar inom kommun och landsting kan påverka hushållens konsumtionsmöjligheter negativt. Risken för konjunkturbesvikelse avspeglas sannolikt i företagens förväntningar inför det närmaste året. Den samlade konjunkturindikatorn förväntas stiga från 40 till 70, vilket är en nedrevidering med 10 indexenheter jämfört med i våras.

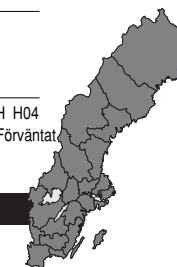
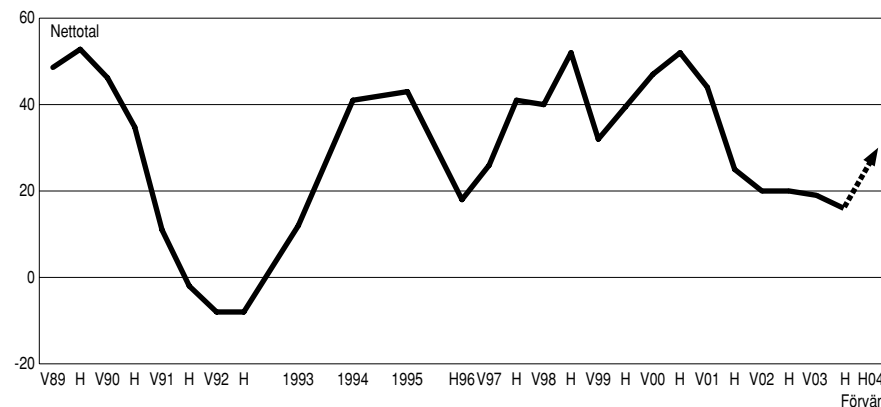
Orderläget förbättras gradvis 2004

Orderingången, som är en tidig konjunkturindikator, visade under oktober månad inga tecken på att vända upp bland landets småföretag. Företagarna redovisade till och med en något sämre utveckling än vad vårbarometern visade. Och istället för den uppgång som småföretagarna förutsåg, minskade nettotalet för orderingången från 19 till 16. Drygt var femte företagare anger att antalet order har minskat och 38 procent uppger en ökning under den gångna tolv-

månadersperioden. Bedömningen om orderläget varierar dock mellan olika delar av det privata näringslivet. Det är framför allt tjänsteföretag med inriktning mot företagstjänster som påverkats negativt av de kostnadsbesparningar som genomförts inom industrin. Hushållsnära tjänsteföretag fortsätter däremot att uppvisa en relativt hygglig orderingång. 45 procent av dessa företag uppger att antalet beställningar ökat det senaste året, vilket är högre än riksgenomsnittets 38 procent.

Även i höstens barometer räknar småföretagarna med att orderläget kommer att förbättras under de närmaste sex till tolv månaderna. Men förväntningarna har dock gradvis reviderats nedåt vilket sannolikt beror på att konjunkturutvecklingen blivit svagare än planerat. Nettotalet för orderingången bedöms stiga från 16 till 27 vilket är en nedjustering med tre indexenheter jämfört med vårmätningen. Det är en förhållandevis försiktig bedömning som småföretagen gör. Andelen företagare som förutser en stigande orderingång de kommande månaderna ökar inte. Positivt är dock att färre företagare räknar med att antalet beställningar minskar, från vart femte företag under den gångna tolv månadersperioden till vart tionde. Byggföretagen gör den mest pessimistiska bedömningen om den framtida orderingången, se vidare i den branschvisa genomgången.

Beställningar, samtliga företag

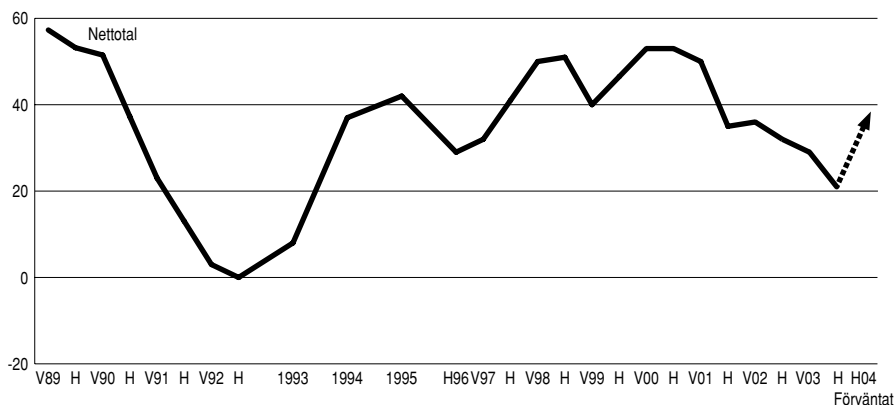

Avtagande omsättningstillväxt

Småföretagens omsättningsökning fortsätter att minska på grund av det svaga konjunkturläget. I årets oktobermätning är det mindre än hälften (48 procent) av drygt 4 600 intervjuade företag som redovisade en ökad omsättning under den gångna tolv månadersperioden. Var fjärde företagare hade en minskning vilket är fler än i vårens Småföretagsbarometer. Nettotalet för omsättningen sjönk därmed för tredje mätningen i rad och hamnade på historiskt låga 21, vilket är en nedgång med 8 indexenheter jämfört med vårbarometern. Det är det lägsta värdet sedan början av 1990-talet.

Småföretagarnas bedömning om att orderläget stabiliseras och eventuellt förbättras något de kommande sex till tolv månaderna väntas slå igenom i företagets omsättning. Nettotalet beräknas stiga från 21 till 35. Men det är ingen stark tillväxt som förutses. En svagare konjunktur än förväntat har snarare lett till att småföretagen skruvat ned sina omsättningsprognoser. Andelen företag som räknar med en ökad omsättningstillväxt är därför oförändrat (48 procent) och inom den varuproducerande sektorn är det till och med något färre företagare som förutser en ökning. Istället förklaras den förväntade uppgången av att färre småföretagare räknar med att omsättningen minskar. Företag med inriktning mot hushållssektorn är mer optimistiska delvis på grund av den starka konsumtionsökning som svenska hushåll svarar för.

Omsättning, samtliga företag

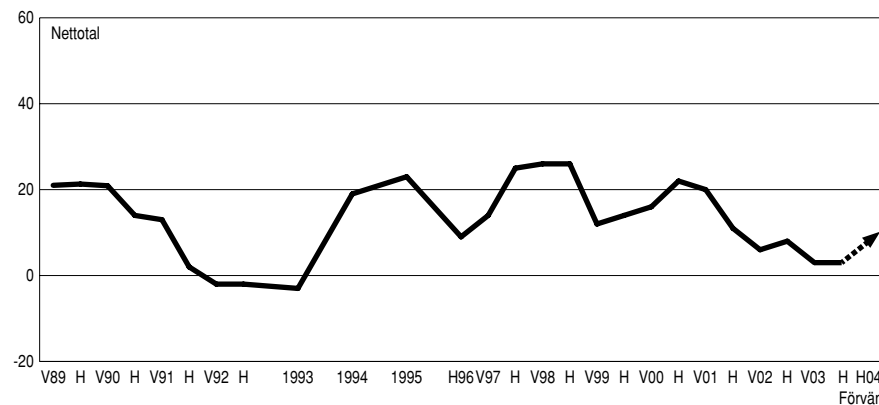

Få nyanställningar väntas

Den uteblivna konjunkturåterhämtningen börjar märkas allt tydligare på den svenska arbetsmarknaden. Sysselsättningstillväxten har upphört samtidigt som antalet nyanmälda lediga platser sjunker. Höstens Småföretagsbarometer visar att landets småföretagare är fortsatt restriktiva med att nyanställa. Nästan vart femte företag (19 procent) uppger att antalet anställda är mindre än för ett år sedan. Det är marginellt lägre jämfört med den andel som nyanställde (21 procent). Den svagaste sysselsättningsutvecklingen svarar de hemmamarknadsorienterade företagen för trots att den inhemska efterfrågan är relativt god genom den starka privata konsumtionen.

Någon starkare sysselsättningstillväxt väntas inte äga rum under de närmaste sex till tolv månaderna. Småföretagarna har till och med skruvat ned anställningsplanerna något jämfört med bedömningen i våras. Nettotalet för sysselsättningen förväntas stiga från 3 till 8 vilket kan tyda på att sysselsättningen stabiliseras bland småföretagen. Två av tre företagare räknar med att bibehålla nuvarande personalstyrka samtidigt som färre planerar att minska antalet anställda. Andelen som räknar med att öka antalet anställda är däremot oförändrad, var femte företagare. Det krävs således en längre period av tillväxt innan företagen börjar nyanställa i större utsträckning. Risken för konjunkturbesvikelse skall dock inte underskattas. Höstens

Sysselsättning, samtliga företag

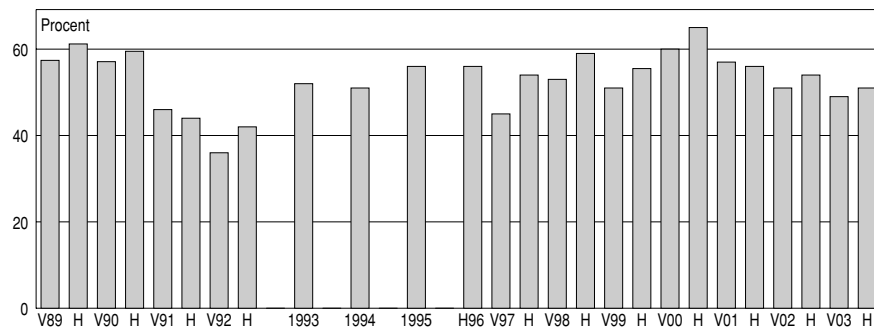

Småföretagsbarometer är ytterligare ett tecken på att regeringens sysselsättningsmål om 80 procent av den yrkesaktiva befolkningen ter sig allt mer avlägsen.

Svag ökning i kapacitetsutnyttjandet

Kapacitetsutnyttjandet är ett mått på hur företaget utnyttjar arbetskraft och kapital. Utnyttjandegraden har gradvis sjunkit i spåren av den långvariga konjunkturförsvagningen. I våras var det knappt hälften av landets småföretag som redovisade ett fullt kapacitetsutnyttjande. I höstens barometer har dock utnyttjandegraden stigit något. Drygt hälften, 51 procent, bedömde att företaget arbetade med ett fullt kapacitetsutnyttjande. Utnyttjandegraden är högst inom byggindustrin där så många som tre av fyra av företagen arbetar för fullt. Trots ett svagt konjunkturläge är resursutnyttjandet bland landets småföretag alltså högt vilket delvis kan förklaras av att företagen vill undvika risken för överkapacitet. Det kan till exempel avse personalnedskärningar men också återhållsamhet i att bygga ut verksamheten. En förhållandevis svag lönsamhet är sannolikt ett annat skäl till att kapacitetsutbyggnaden begränsas.

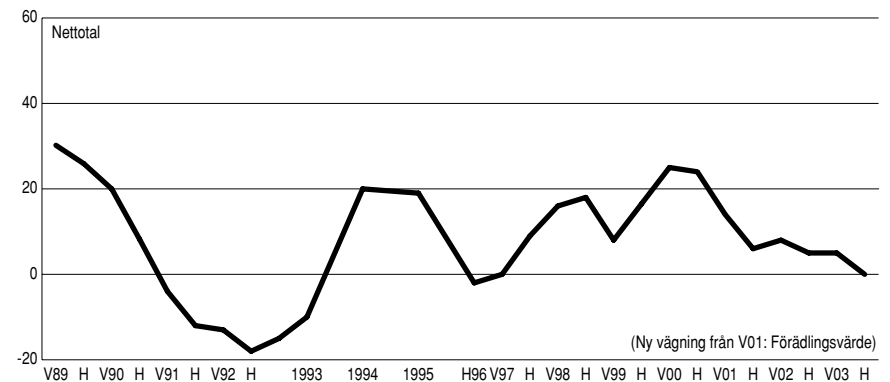
Andelen företag som arbetar för fullt

Lönsamheten är hårt pressad

Svag efterfrågan och en dämpad omsättningstillväxt, omsättningen uppvisar det lägsta nettotalet sedan 1993, har satt ytterligare press på

Lönsamhet, samtliga företag

företagens lönsamhet. I höstens undersökning är andelen företagare som redovisar en försämrad lönsamhet lika stor som den som förbättrat den, vardera 31 procent. Det medför att nettotalet minskar från vårens 5 till 0 och så lågt har det inte varit sedan våren 1997. På branschnivå ser det ljusast ut för företagen inom elektronikindustrin där en liten förbättring ägt rum, 42 procent av företagen redovisar en ökad lönsamhet och 18 procent en försämrad. Lönsamheten är även relativt god och stabil för företagen inom detaljhandel och sällanköpshandel. Men inom ett flertal branscher; samfärdsl, hotell & restaurang, uppdragsverksamhet samt byggindustrin, är det dessvärre en övervikt av företag som redovisar en försämrad lönsamhet, vilket ger negativa nettotalet. Kraftigast försämring sedan vårbarometern står företagen inom övriga privata tjänster för där nettotalet faller från 17 till -7. Trots att småföretagarna är fortsatt optimistiska och bedömer att en konjunkturvändning står inför dörren under 2004 så finns det en nedåtrisk med de krympande vinstmarginalerna. De kan pressa företagarna till ytterligare rationaliseringsåtgärder den närmaste tiden.

Var tredje företagare räknar med stigande försäljningspriser

En av tre företagare räknar med att kunna höja sina försäljningspriser det närmaste året (fyra av tio i våras). En av tio företagare tror samtidigt att de kommer att tvingas till prissänkningar. Storleken på de förväntade prishöjningarna torde dock vara relativt begränsade på

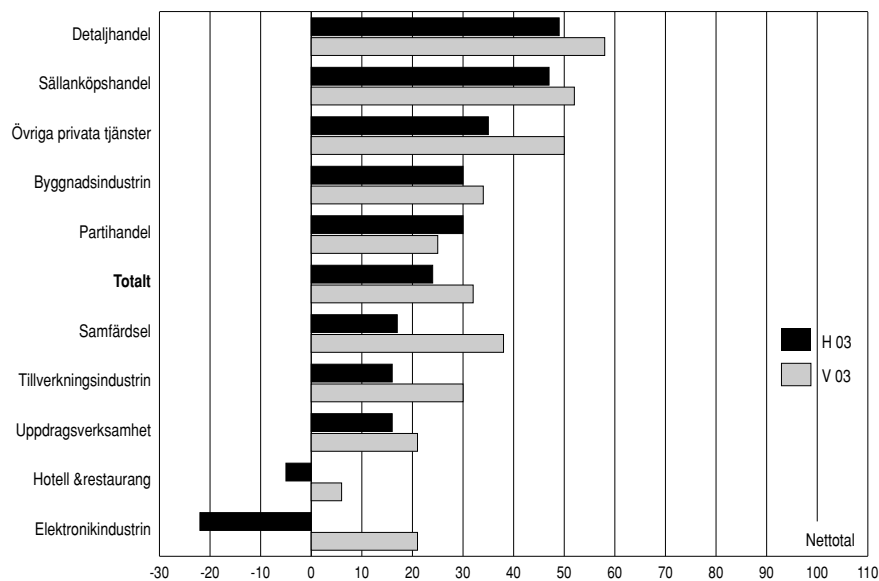

grund av svag efterfrågan och tilltagande konkurrens. På bransch-nivå finns det några branscher som sticker ut i sina prisförväntningar. Inom övriga privata tjänster räknar en majoritet av företagen, drygt sex av tio, med att kunna höja sina priser under 2004. Enbart sju procent räknar med sänkningar. Inom elektronikindustrin är situationen den omvända med en klar övervikt av företag som tror att de måste sänka sina priser, 17 procent, jämfört med tio procent som tror att de kommer att kunna genomföra prishöjningar.

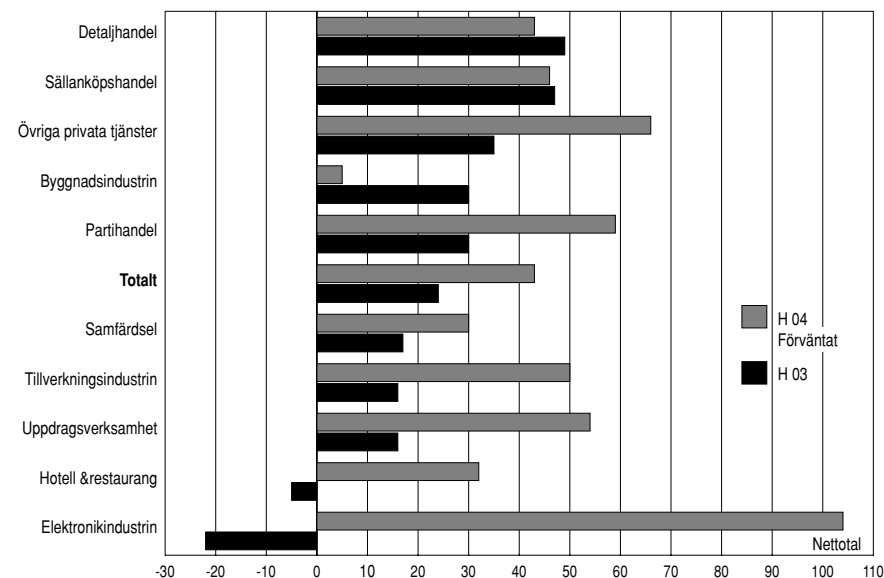
Konjunkturläget i olika branscher

Konjunktur nedgången som inleddes våren 2001 har med varierande styrka drabbat samtliga branscher. Sedan vårens Småföretagsbarometer har alla branscher utom en, partihandeln, drabbats av en ytterligare försvagning. Trenden från i våras fortsätter med starkast konjunkturuppfattning inom detaljhandel, sällanköpshandel och övriga privata tjänster. Svagast är den bland företagen inom elektronikindustrin, hotell & restaurang och uppdragsverksamhet. Jämfört med vå-

Konjunkturläget i olika branscher (indikatorn exkl. nettotalet för beställningar)

Det förväntade konjunkturläget i olika branscher (indikatorn exkl. nettotalet för beställningar)

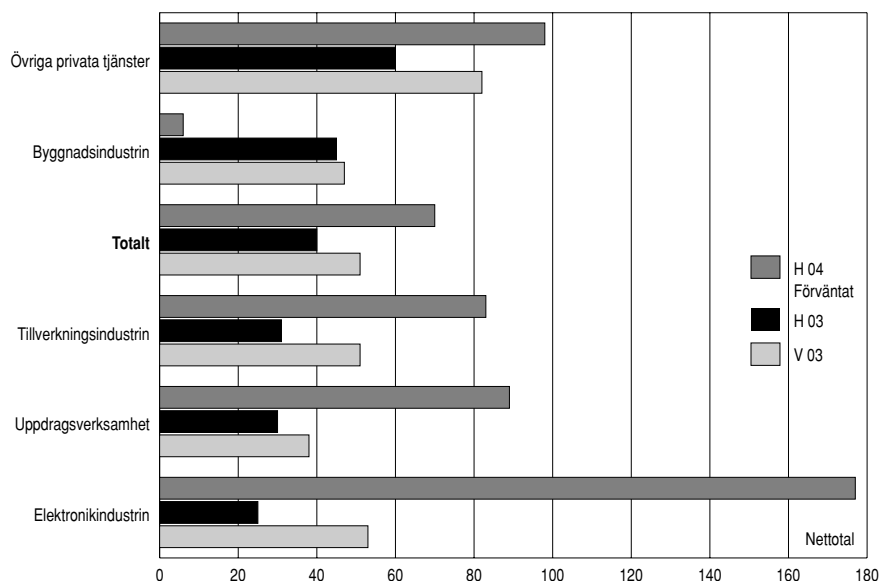
rens undersökning redovisar företagen inom samfärdsel, övriga privata tjänster, elektronikindustrin och tillverkningsindustrin en betydande nedgång.

Förväntningarna inför de kommande sex till tolv månaderna har skruvats ned för tredje mätningen i följd. De mest expansiva planerna återfinns i elektronikindustrin där ett rekorduppsving förutses. Förväntningarna är även optimistiska inom uppdragsverksamhet, hotell & restaurang samt tillverkningsindustrin. Lägst ställda förväntningar uppvisar företagen inom byggsektorn där den nedåtriktade trenden väntas fortsätta.

I de två första diagrammen redovisas konjunkturindikatorn för branscherna utan delkomponenten beställningar (då den inte redovisas för de varuförmedlande företagen). I det tredje diagrammet presenteras den fullständiga indikatorn, dvs inklusive beställningskomponenten för de varuproducerande- och tjänsteföretagen. Det kan påverka rangordningen något mellan diagrammen.

Konjunkturläget när beställningskomponenten lagts till, varuproducerande- och tjänsteföretag

Betydande försvagning för företagen inom samfärdsl

De varuförmedlande företagen har lyckats stå emot det svaga konjunkturläget förhållandevis bra. Aktiviteten är starkast, trots en marginell försvagning jämfört med i vårbarometern, inom detaljhandeln och sällanköpshandeln som haft en god omsättningstillväxt till följd av en relativt stark privat konsumtion. Men det finns betydande skillnader bland de varuförmedlande företagen. Företagen inom samfärdsl har haft en betydande konjunkturförsvagning den senaste sexmånadersperioden. Deras konjunkturindikator föll från 38 till 17 vilket framförallt beror på kraftigt försvagad omsättning men även en konsekvens av att en övervikt av företag dragit ned på personal. Även företagarna inom hotell & restaurang känner av en märkbar försvagning och konjunkturindikatorn minskade från 6 till -5. Partihandelsföretagen är den enda bransch i vårens undersökning som inte uppvisar en försämring av konjunkturindikatorn, men förbättringen jämfört med i våras är blygsam.

De varuförmedlande företagen ser relativt ljusst på det kommande året men är överlag mer återhållsamma i sina förväntningar än företagen inom varuproduktion och tjänstesektorn. Detalj- och sällanköpshandeln räknar med en marginell konjunkturförsvagning medan hotell & restaurang och partihandeln förutser ett starkare uppsving.

Det går trögt för uppdragsverksamhet

För femte mätningen i rad uppvisar tjänsteföretagen en konjunkturförsvagning. Men det finns skillnader i konjunkturuppfattningen mellan övriga privata tjänster (hushållsnära tjänster) och uppdragsverksamhet (företagsnära tjänster). Trots en märkbar försvagning sedan vårens undersökning uppvisar företagen inom övriga privata tjänster en betydligt starkare utveckling än företagen inom uppdragsverksamhet. Konjunkturindikatorn uppgår till 60 (82 i våras) jämfört med 30 för företagen inom uppdragsverksamhet (i våras 38). Den stora skillnaden beror sannolikt på att konsumenterna fortsatt att vara förhållandevis köpstarka vilket gynnat företagen inom övriga privata tjänster. Uppdragsverksamheten har samtidigt drabbats hårt av att hjulen inte börjat snurra inom företagssektorn. Det har medfört att många företag fortsatt att vara återhållsamma med sina inköp av olika konsulttjänster.

Inför det kommande året är tjänsteföretagen optimistiska om en konjunkturuppgång även om förväntningarna justerats ned i förhållande till vårbarometern. Störst uppsving räknar företagarna inom uppdragsverksamhet där konjunkturindikatorn väntas öka från 30 till 89. Totalt sett står dock företagarna inom övriga privata tjänster för de mest positiva förväntningarna där indikatorn väntas öka från 60 till 98.

Fortsatt besvikelse inom elektronikindustrin, men kraftig optimism. Det går fortsatt trögt för de varuproducerande småföretagen och mest motigt är det för elektronikindustrin som återigen överskattat utvecklingen. I stället för en snabb och kraftig återhämtning försvagades konjunkturen åter efter en viss förbättring i de senaste två mätningarna. Konjunkturindikatorn minskar från 53 till 25. Även

tillverkningsföretagen redovisar en märkbar försvagning jämfört med i våras med en minskning av indikatorn från 51 till 31. Bland byggföretagen är aktiviteten i nivå med vårens mätning och indikatorn minskar marginellt, från 47 till 45.

De varuproducerande företagen är tudelade i sina förväntningar om det kommande året. Elektronikindustrin fortsätter att vara starkt optimistiska. Trots flera besvikelser förväntas en rekordökning, dock från en låg nivå, från 25 till hela 177. Även tillverkningsföretagen är starkt optimistiska om en vändning i konjunkturen och förutser en ökning i indikatorn från 31 till 83. Dock ser det mycket dystert ut för byggindustrin där företagarna förutser en fortsatt konjunkturförsvagning, från 45 till 6.

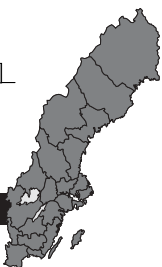
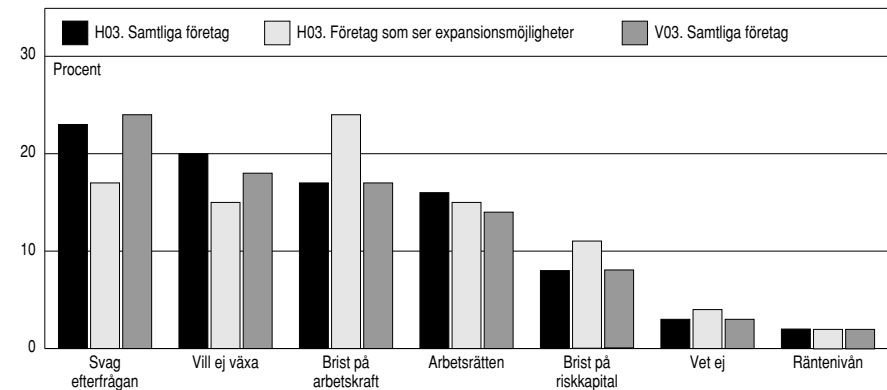
Tillväxthinder

Knappt sex av tio ser goda expansionsutsikter

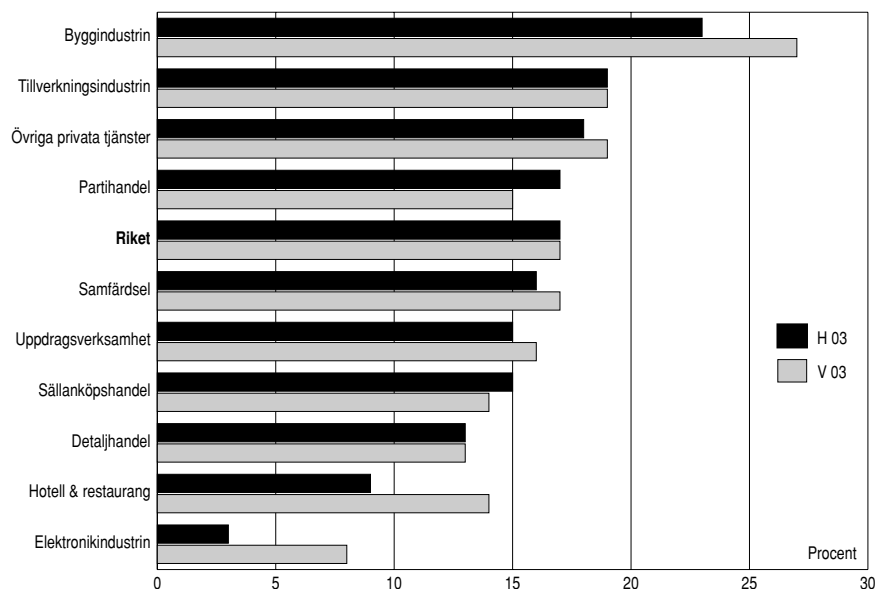
56 procent av landets företagare ser för närvarande goda möjligheter för sin verksamhet att växa. Det är en marginell minskning jämfört med i våras. Dock måste det betraktas som en relativt hög andel i rådande konjunkturklimat. Att nära sex av tio företagare ser goda expansionsutsikter beror säkerligen på en fortsatt optimism om en snar konjunkturvändning. Men framtidsoptimismen har successivt skruvats ned. Elektronikindustrin fortsätter som under 2002 att visa högst andel företagare som ser goda möjligheter att växa, sju av tio, trots att uppgången inom branschen låter vänta på sig. Därefter följer företagarna inom partihandel och tillverkningsindustrin, knappt två av tre. Samtidigt som utsikterna att växa är ljusa i några branscher så är de mer återhållsamma i andra. Inom samfärdsel och byggindustrin ser enbart fyra av tio företag goda möjligheter att växa.

Svag efterfrågan är fortsatt det enskilt största tillväxthindret. Konjunkturedgången som inleddes under 2001 har bidragit till att färre företagare rapporterat om olika utbudsrestriktioner som betydande tillväxthinder. Det svaga konjunkturläget har istället lett till

De viktigaste tillväxthindren mot en ökad expansion

Småföretagens arbetskraftsbrist

att fler småföretag upplever en svag efterfrågan som det största hindret samtidigt som bristtalen på arbetskraft fallit på bred front.

Svag efterfrågan är likt vårens undersökning det enskilt största tillväxthindret för landets småföretag. Det uppger knappt var fjärde företagare. Mest bekymmersam är den svaga efterfrågan inom elektronikindustrin där tre av tio upplever den som det största hindret (i våras fyra av tio). Andra branscher där den svaga efterfrågan är framträdande är tillverkningsindustrin, partihandeln och samfärdsel, var fjärde företagare. Vart femte företagare uppger att hon/han inte vill växa. Det är en andel som visat sig relativt stabil över tiden, oavsett konjunkturläge. Oviljan är störst bland byggföretagen där den omfattar tre av tio företagare. *Vi har ställt en följdfråga till de företagare som inte vill växa om orsakerna bakom detta. Det vanligaste svaret är att de vill få tid över till annat, det säger en av fyra företagare. Vidare anger 17 procent att den förväntade vinsten av en expansion är för liten i förhållande till den risk som en expansion innebär och 13 procent tycker inte det är värt den ökade administrativa börda som en expansion skulle innebära.*

Bristen på lämplig arbetskraft måste betraktas som relativt hög i rådande konjunkturklimat. Precis som i våras utgör den det främsta tillväxthindret för 17 procent av företagen. Sedan den starka konjunkturen under 2000 rör det sig om nära en halvering av bristtalen. Arbetskraftsbristen har minskat inom samtliga branscher men det finns stora skillnader. Bristen på lämpliga medarbetare är fortfarande mest bekymmersam inom byggindustrin där 23 procent upplever rekryteringssvårigheter som ett hinder mot att växa. Därefter följer tillverkningsindustrin och övriga privata tjänster med knappt var femte företagare. Inom elektronikindustrin minskar andelen som upplever arbetskraftsbrist ytterligare och omfattar nu tre procent av företagarna (tre av tio våren 2002). När konjunkturen väl tar fart igen är det mycket sannolikt att arbetskraftsbristen åter kommer bli ett besvärande tillväxthinder för småföretagen.

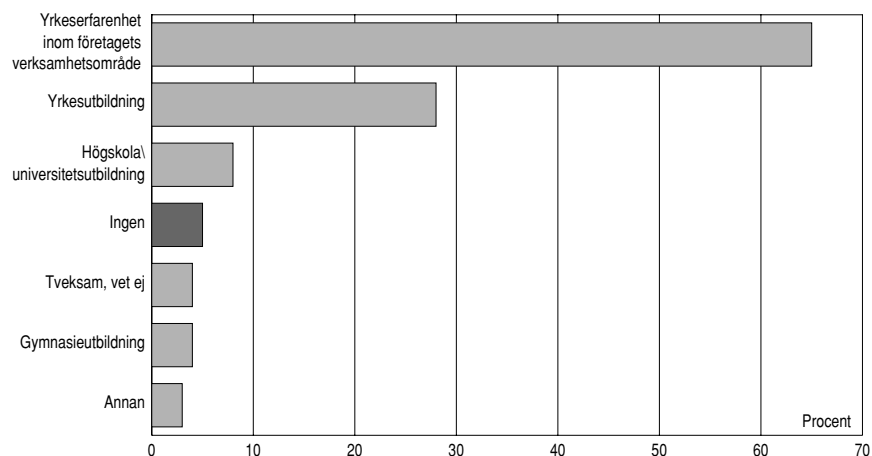
Åtta procent av småföretagen upplever att brist på riskkapital/extern finansiering utgör hinder för expansion. Störst är bristen inom elektronikindustrin där den omfattar vart femte företag. Regelverket kring arbetsrätten har ökat i betydelse som tillväxthinder i den svaga konjunkturen som medfört betydande personalneddragningar. Arbetsrätten utgör det främsta expansionshindret för 16 procent av småföretagen och störst hinder utgör den för handelsföretagen, nära vart femte.

I diagrammet över tillväxthinder sårredovisas även de företag som ser goda expansionsutsikter, dvs 56 procent av företagen. Bland dem är arbetskraftsbristen något högre, 24 procent, än riksgenomsnittet. Samtidigt hindrar svag efterfrågan färre företag, 17 procent.

Var fjärde företagare räknar med dåliga rekryteringsmöjligheter. Småföretagens sysselsättningsutveckling är fortsatt svag. När företagarna blickar sex till tolv månader framåt är anställningsplanerna fortsatt dämpade, men en positiv signal är att färre företagare räknar med neddragningar. För att få en grov uppfattning om hur rekryteringssituationen kan komma att utveckla sig när konjunkturen återhämtat sig har vi ställt ett par frågor till företagarna om hur de ser på möjligheterna att rekrytera på längre sikt (3–5 år).

Vilken arbetskraft bedömer ni som särskilt svår att rekrytera?

45 procent av företagen bedömer möjligheterna som ganska eller mycket goda att på lite längre sikt kunna rekrytera kvalificerade medarbetare till sitt företag. Var fjärde företagare bedömer möjligheterna som ganska eller mycket dåliga. Företagarna inom elektronikindustrin och uppdragsverksamhet har den mest positiva bilden av kommande rekryteringar, 64 procent respektive 56 procent ser ganska eller mycket goda möjligheter. En dyster utveckling målas upp inom byggindustrin där en övervikt av företagare ser negativt på framtida rekryteringsmöjligheter. Drygt var tredje företagare räknar med ganska eller mycket dåliga möjligheter att rekrytera medarbetare framöver.

Småföretagen behöver medarbetare med yrkeserfarenhet och yrkesutbildning

Vi har ställt en följdfråga till de företagare som *varken ser goda eller dåliga möjligheter* och gruppen som *ser dåliga rekryteringsmöjligheter* om vilken arbetskraft som väntas bli särskilt svår att rekrytera. Som vi ser av diagrammet är det en tydlig majoritet av företagare som anser att det kommer att bli svårt att få tag på medarbetare med yrkeserfarenhet inom företagets verksamhetsområde, två av tre före-

tagare. Därefter följer yrkesinriktad utbildning med 28 procent, åtta procent högskola/universitetsutbildning och fyra procent gymnasieutbildning.

På branschnivå finns det vissa skillnader vilket framgår av tabellen nedan.

	Yrkeserfarenhet	Yrkesutbildning	Högskola/universitet	Gymnasieutbildning	Annan	Ingen	Tveksam, vet ej
Riket	65	28	8	4	3	5	4
Tillverkningsindustri	65	36	4	4	3	3	4
Elektronikindustri	78	19	13	1	1	0	1
Byggindustri	73	39	1	3	1	1	3
Partihandel	62	23	5	3	4	11	4
Detaljhandel	65	23	6	2	5	6	2
Sällanköpshandel	66	24	6	2	5	4	2
Hotell & restaurang	65	32	7	6	3	7	2
Samfärdsel	66	30	1	1	5	3	2
Uppdragsverksamhet	65	17	23	5	2	5	7
Övriga privata tjänster	51	24	20	11	7	3	3

Konjunkturbilden bland landets soloföretag

Soloföretagaren, - Sveriges vanligaste företagare

Sju av tio företag inom den privata sektorn (exkl jordbruk) är så kallade soloföretag. Soloföretagen saknar anställda och särskiljer sig på många sätt från företag med anställda. Det medför att de inte ingår i Småföretagsbarometerns ordinarie undersökning som vänder sig till företag med 1-49 anställda. Exempelvis är det svårt att integrera soloföretagarna i konjunkturindikatorn eftersom vi inte kan ställa frågan till dem om hur sysselsättningen utvecklats, vilket är en av indikatorns tre delkomponenter. Dessutom har andra undersökningar visat att soloföretagen generellt inte är lika känsliga för svängningar i konjunkturen som de lite större småföretagen.

Soloföretagarna är dock en stor, intressant och framför allt viktig grupp i svensk ekonomi varför vi sedan våren 2002 genomför en kompletterande undersökning riktad till dem. Vi hoppas därmed kunna ge en fingervisning om konjunkturläget och expansionsplanerna bland landets soloföretagare.

Förbättrad ordergång

Under den gångna tolv månadersperioden har orderläget förbättrats i 42 procent av soloföretagen och försämrats i 18 procent. Det är en märkbar förbättring jämfört med vårens undersökning då motsvarande andelar var 36 procent respektive 16 procent. Det bidrar till att nettotalet ökar från 20 till 24. Soloföretagarens orderutveckling är starkare än i företagen med 1-49 anställda. I den senare gruppen har ordergången förbättrats för 38 procent av företagen samtidigt som den gått i motsatt riktning för 22 procent. Inför kommande sex till tolv månader väntas ordergången stärkas inom båda grupper. Drygt fyra av tio soloföretagare förutspår en ökad ordergång och enbart fem procent räknar med en svagare utveckling.

Beställningar för olika företagsstorlekar under de senaste tolv månaderna

	För- bättrats	Oför- ändrad	För- sämrats	Tveksam, vet ej	Netto- tal
0 anställda	42	38	18	2	24*
1-4	36	46	18	1	17
5-19	39	35	25	1	14
20-49	41	36	23	0	18
1-49	38	38	22	1	16

* 20 i våras

Starkare lönsamhet i soloföretagen än i övriga småföretag

Soloföretagarna känner också av det svaga konjunkturklimatet men ångar på i en högre takt än företagen med 1-49 anställda. Lönsamheten har haft en liten avmattning sedan i våras. En lika stor andel som i vårbarometern, 36 procent, redovisar en förbättrad lönsamhet den gångna tolv månadersperioden men andelen som uppvisar en försvagning ökar till var fjärde företagare. Det medför att nettotalet, som är saldot mellan ökad respektive minskad lönsamhet, sjunker från vårens 16 till 11. Jämfört med företagen med 1-49 anställda uppvisar dock soloföretagarna en betydligt starkare lönsamhetsutveckling. Bland företagen med anställda är det 31 procent som redovisar en ökad lönsamhet och en lika stor andel som försämrat den. Det medför att soloföretagarnas nettotal på 11 ligger betydligt över nettotalet 0 som företagen med anställda uppvisar. I tabellen nedan kan ni ta del av skillnaderna mellan de olika företagsstorlekarna.

Lönsamheten för olika företagsstorlekar under de senaste tolv månaderna

	För- bättrats	Oför- ändrad	För- sämrats	Tveksam, vet ej	Netto- tal
0 anställda	36	38	25	1	11
1-4	29	45	26	1	3
5-19	32	35	32	1	0
20-49	32	29	38	1	-6
1-49	31	37	31	1	0

Sju av tio har ingen avsikt att anställa personal

Företagarna har blivit tillfrågade om de planerar att anställa personal de närmaste åren eller om de inte alls har några sådana planer. Svaren är identiska med vårens undersökning och visar entydigt att sju av tio företagare inte har någon avsikt alls att anställa medarbetare. Men bland dem som har anställningsplaner räknar 15 procent med att anställa personal inom ett år, sju procent inom två år och sju procent längre fram än två år.

Sex av tio ser goda expansionsutsikter

Sex av tio soloföretagare ser fortsatt goda expansionsmöjligheter. Det är några procentenheter mer än för företagarna med anställda. De goda utsikterna hänger säkerligen samman med att företagarna förutser en snar konjunkturvändning.

Ser ni för närvarande goda utsikter för ert företag att växa. Procent

	Ja	Nej	Tveksam, vet ej
0	59	36	5
1-4	51	44	5
5-19	57	40	3
20-49	62	36	3
1-49	56	41	4

Var fjärde företagare vill inte växa

Det enskilt största tillväxthindret bland landets soloföretagare är en ovilja att växa. Det anger en av fyra företagare. Knappt var femte soloföretagare upplever en svag efterfrågan som hinder till följd av rådande konjunkturläge. Brist på riskkapital/extern finansiering utgör hinder för tolv procent av soloföretagen och 13 procent uppger att de hindras att växa av regelverket kring arbetsrätten. Vidare anger tio procent av soloföretagarna brist på lämplig arbetskraft som det största hindret. Bland företagarna med anställda är det enskilt största tillväxthindret en svag efterfrågan, det uppger en av fyra.

Tre av tio vill inte växa för att de vill få tid över till annat

Var fjärde soloföretagare vill inte växa. Till dem har vi ställt en följdfråga om den mest avgörande faktorn bakom detta. Av dem uppger tre av tio att de vill få tid över till annat. Var fjärde företagare i gruppen uppger andra skäl, som t ex ålder (snart pension), anställning vid sidan om företaget och att de inte vill vara arbetsgivare. 17 procent ser inget incitament till att växa. Detta då den förväntade vinsten i förhållande till den ökade risken som en expansion innebär är för liten. Vidare anser tolv procent att en expansion av verksamheten skulle kräva för mycket tid till administrativt arbete och tre procent har annan anställning vid sidan om. Två procent anser att de inte tjänar tillräckligt bra och fem procent ser inga utsikter alls att expandera.

Jobbar ofta i nätverksliknande former

Trots att en majoritet av företagarna vill vara soloföretag så arbetar de ofta nära eller tillsammans med andra småföretag i nätverksliknande former. Det framkom i en av barometerundersökningarna under 2002. Hälften av de tillfrågade företagarna jobbar i nätverksliknande former. Vi frågade också om de samarbetar med andra småföretag på olika sätt. Av svaren framkommer att hela 27 procent går samman med andra företag och utför uppdrag tillsammans. Vidare ingår var fjärde företagare i ett eller flera informella nätverk med andra företagare. Dessa nätverk är viktiga forum för att bolla idéer mm. Vidare köper 23 procent tjänster av andra småföretagare och 15 procent delar lokal med andra företag. Elva procent uppger att de samarbetade i andra former och tio procent var med i ett formaliserat nätverk av företag. En av fem soloföretagare uppger att de inte samarbetar med andra företagare.

Fakta om soloföretagen

Vid utgången av 2002 uppgick antalet soloföretag i Sverige till 473 497 stycken. Det motsvarar 70,1 procent av företagen i det privata näringslivet, exklusive jord- och skogsbruk. Det är svårt att uppskatta hur stor andel av dessa företag som är levebrödsföretag i den mening att företagaren arbetar minst halvtid i verksamheten. En grov uppskattning är att det kan röra sig omkring tre av fyra.

Metod

Research International (f d Sifo) drog i våras ett urval med samma avgränsningar som för övriga barometerföretag. Bruttopopulationen omfattade 333 967. Under fältarbetet kontaktades 1323 slumpmässigt utvalda företag från denna population. Från dessa utgår 240 företag då ägarens nedlagda tid, enligt egen utsago, inte uppfyllde kravet att ägaren lägger ner minst 50 procent av sin arbetsinsats i företaget. Dessutom visade sig 138 företag vara vilande. 31 företag utgår då dessa är dubbletter, ej soloföretag. Av det resterande netto-urvalet på 969 företag genomfördes 500 intervjuer.

En grov branschindelning av de intervjuade soloföretagarna visar att 21 procent är verksamma inom konsult och uppdragsverksamhet (t ex IT, revisionsbyrå), 19 procent inom handel, transport och kommunikationer (taxi), hotell & restaurang. 14 procent inom service (övriga tjänster), elva procent inom tillverkning, hantverk (t ex glasbruk, båtbyggeri) och tio procent inom bygg, byggnadshantverk (t ex elektriker, rörmokare, plåtslagare). 24 procent är verksamma inom andra branscher.